

INOVACE

MAPA

gymnázium

Karviná

mezioborový kompetenční
výchovně-vzdělávací předmět

2030+

MODELOVÝ ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

INTEGROVANÉHO VÝCHOVNĚ-VZDĚLÁVACÍHO PŘEDMĚTU “MAPA”
ZAMĚŘENÉHO NA KOMPETENČNÍ ROZVOJ ŽÁKŮ DLE STRATEGIE 2030+

(strukturní popis)

Zhotovitel:

1. Didaktická dílna Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické -
Technická univerzita v Liberci
2. Gymnázium Karviná

Podporovatel:

1. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky -
Výzva “Na učitelích záleží”

LIBEREC, KARVINÁ

2022

2030+

CHARAKTERISTIKA PŘEDMĚTU

Předmět je integrován z různých vzdělávacích oblastí a oborů. Zahrnuje práci v delším časovém bloku umožňujícím činnostní vyučování a autonomní učení propojené s technologiemi **Průmyslu 4.0**.

Předmět rozvíjí kompetence žáků pro orientaci ve **složitých mezioborových vztazích** a rozvíjí žáky v interpretaci témat stojících na průniku oborového poznání, čímž žákům usnadňuje hledání odpovědí na složité **celospolečenské a globální problémy dneška**.

Tandemy učitelů dynamizují vzdělávací prostředí tak, aby zvolená témata vedla žáky k určitému typu **tázání po příčinách a důsledcích společenských jevů** ve spojitosti s přírodními i antropologickými aspekty světa.

Tímto způsobem vedení autonomního učení jsou žáci vedeni k tomu, aby se při interpretaci světa nedopouštěli zjednodušování stavu věcí okolo nich, a vyzbrojili se tak pro útočícím dezinformacím.

Status předmětu v ŠVP:

3. ročník

povinný

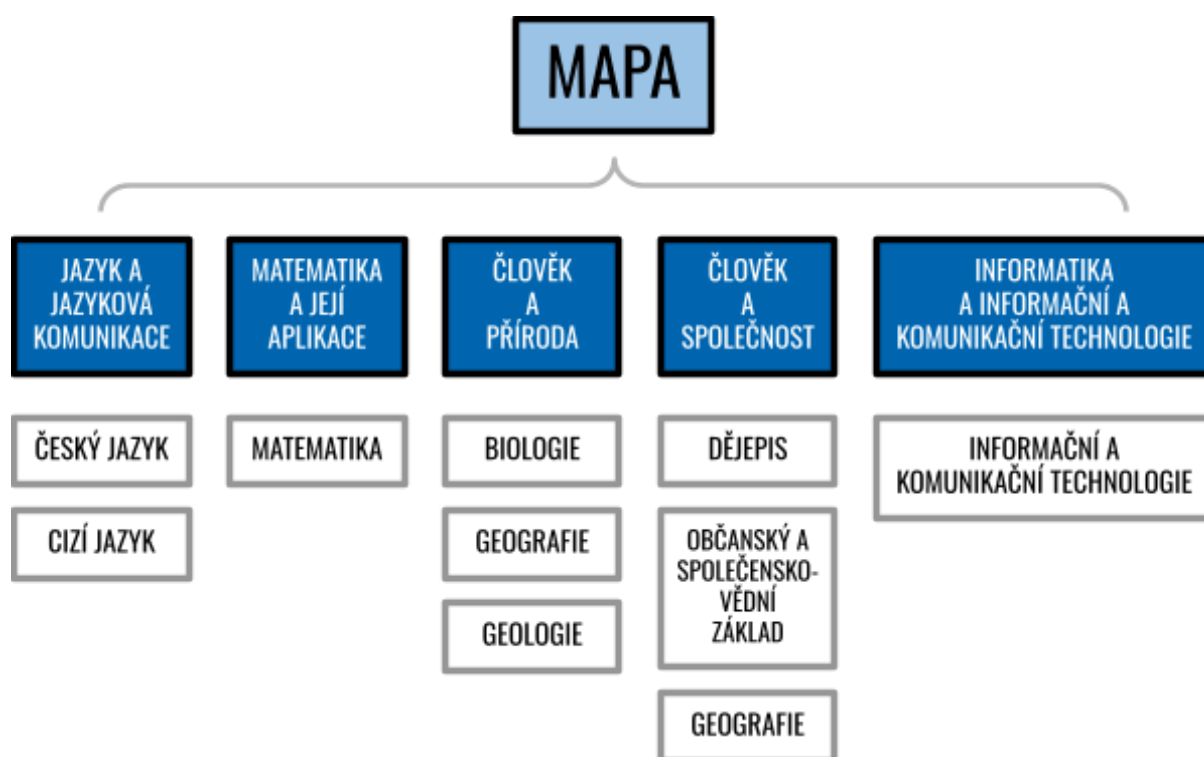
3 vyučovací hodiny

Předmět pokrývá požadavky průřezového tématu **Výchova k myšlení v globálních a evropských souvislostech**, pro něž využívá povinné výstupy z RVP pro Gymnázia z několika vzdělávacích oblastí a oborů.

Integrace umožňuje dotyk a průnik ke všem vzdělávacím oblastem a oborům, pokud se učitelé rozhodnou využít v kmenové učebně umístěného nástěnného artefaktu, jehož výroba je žákům v předmětu MAPA vytyčena jako celoroční **problémový úkol**.

INTEGRAČNÍ SCHÉMA

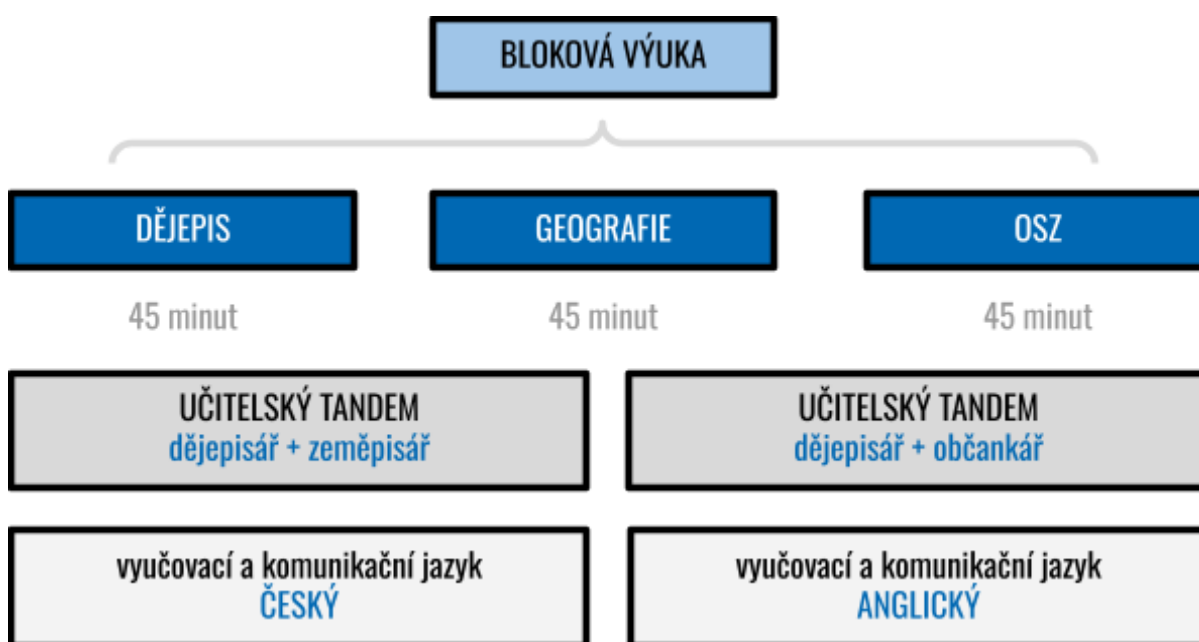
Integrace zahrnuje výstupy z devíti vzdělávacích oborů a pěti vzdělávacích oblastí. Je výrazně podtržena **mezioborovost** témat a provázanost jednotlivých vědních oborů tak, aby se odkryly fenomény odkazující k **současnosti** ve vzájemných **souvislostech**.

Témata jsou řešena jako kompozice, která je kladena na velkoformátovou mapu Evropy umístěnou na zadní straně učebny. Mapa umožňuje klást jednotlivá témata na sebe, což žáky vede k argumentaci příčinné a důsledkové při interpretaci jednotlivých umístění v geografickém detailu i celkovém globálním pohledu.

ROZVRHOVÁ AKCE

Výuka je vedena v bloku postaveném ze tří tradičních vyučovacích jednotek v rozvrhu. Dlouhý časový úsek umožňuje vést vyučování s důrazem na **činnosti** jednotlivců i žákovských skupin. čř

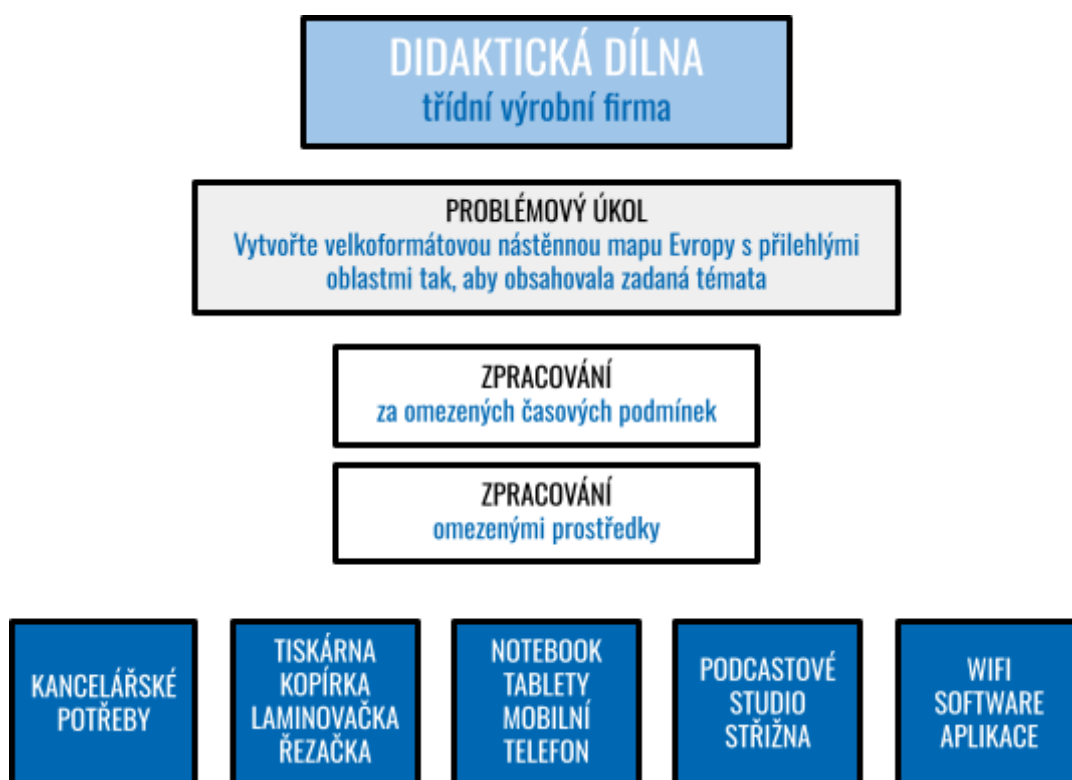
Rozvrhová akce je složena z hodinové dotace oboru dějepis, geografie a občanský a společenskovední základ. Pro tyto obory zůstává v rozvrhu ještě jedna samostatně stojící vyučovací jednotka o délce 45 minut, často vedená jiným učitelem.

Bloková výuka probíhá v kmenové místnosti, počet žáků je redukován na dvacet. Žáci se v místnosti s nástěnnou mapou vyučují po celý rok; nástěnný artefakt může sloužit jako inspirační zdroj pro vyučování v dalších oborech/předmětech.

FORMA VÝUKY - KARTOGRAFICKÁ DÍLNA

Formou výuka je **dílna**, v níž je zadán dlouhodobý (celoroční) **problémový úkol**, jež je rozdělen na dílčí problémové úkoly dané vneseným tématem. Zpracování tématu je zadáno skupinám, které mají na jeho vypracování určený čas a pracovní pomůcky.

Dílna je vybaveny jako **školní firemní pracoviště**, které má svou omezenou spotřebu. Spotřeba a svěřený majetek školy jsou součástí odpovědnosti celého pracovního týmu.

Problémový úkol vede žáky k nutnosti komunikovat, vyhledávat a kriticky se stavět ke svému řešení, neboť se stává součástí celku. Celek vede jednotlivé skupiny k motivaci zpracovat úkol ve vysoké kvalitě.

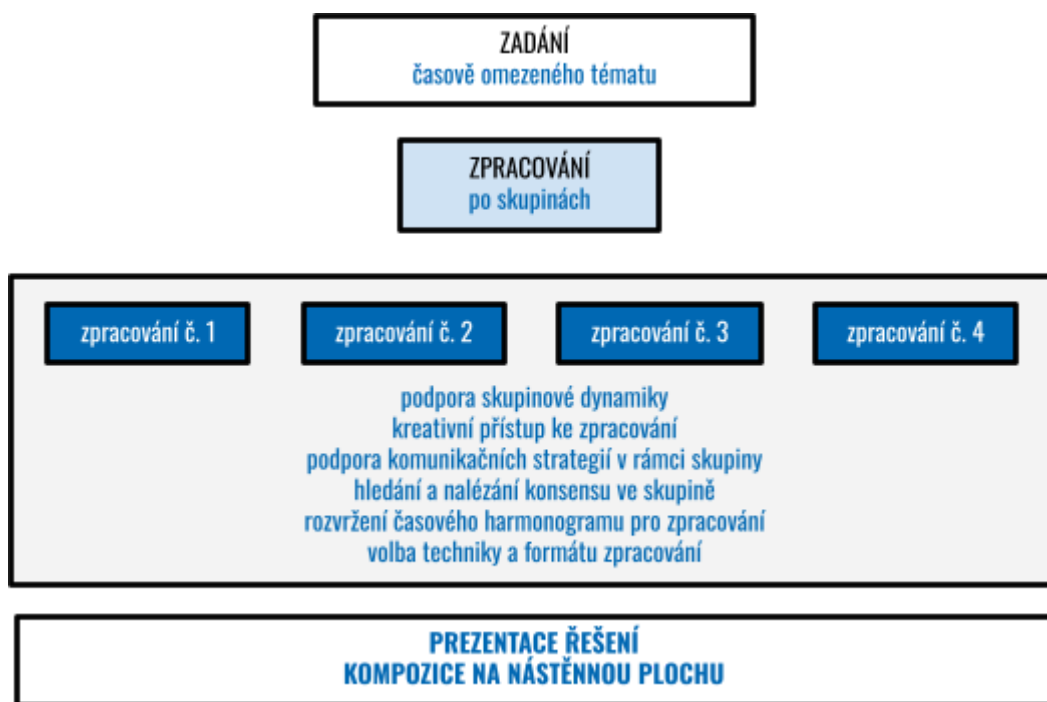
ČASOVÉ ROZVRŽENÍ TÉMAT

V tomto předmětu je časové rozvržení závislé na konsenzu ve skupině žáků, v učitelském tandemu a respektuje potřeby vnitřního prostředí dílny. Všechna témata se musí objevit v programu za školní rok; pěstovanou kompetencí je tedy také time-management. Časový plán nelze přesně rozkreslit na časovou osu.

SKUPINOVÁ DYNAMIKA

Žákovské skupiny v ročníku (tři paralelní “třídy”) jsou rozděleny do čtyř skupin, z nichž každá pracuje na samostatném řešení velkoformátové mapy. Vznikají tedy **čtyři artefakty (mapy)** jako výsledky týmové kooperace. Dvě rozvrhové akce “MAPA” probíhají vždy současně, aby byl umožněn **pohyb** mezi dvěma “mapami”.

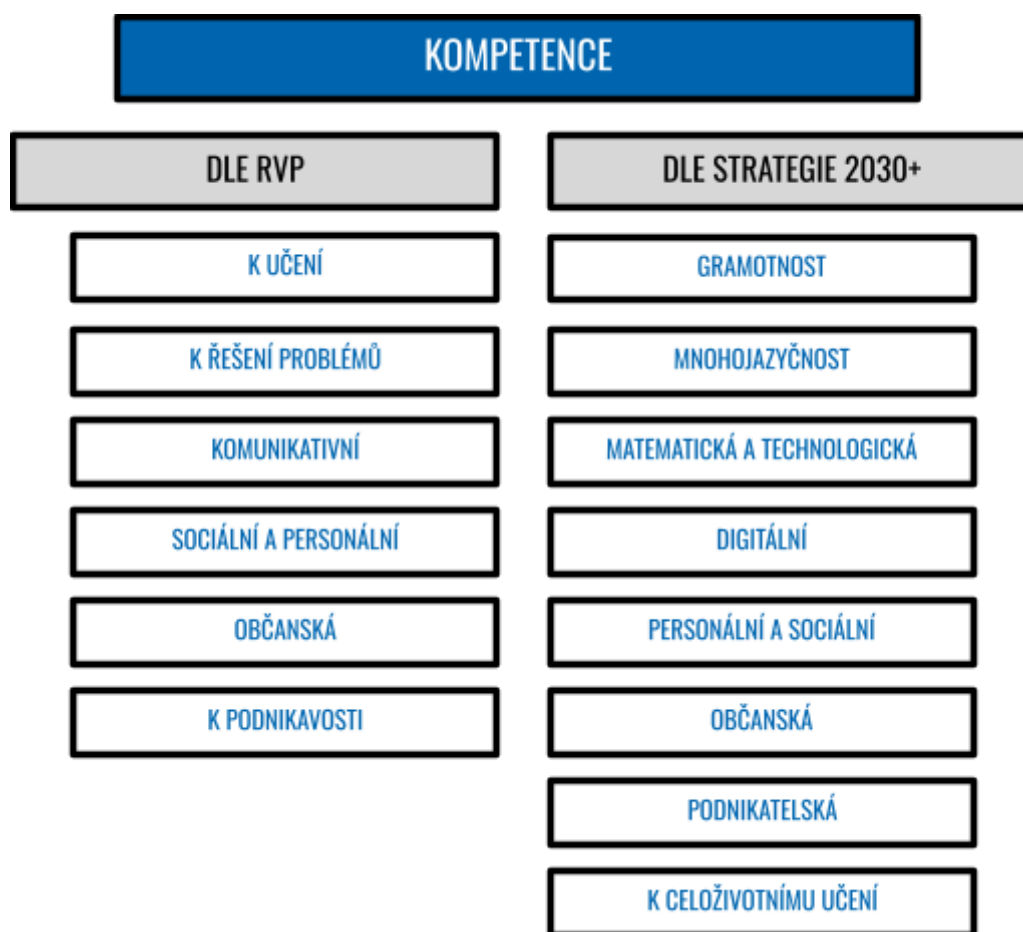
Různost skupin vede k různě **kreativně** pojatým řešením. Zadání je pro všechny žáky 3. ročníku vždy shodné a je obecně pojato. V každé pracovní skupině (dílně) je pak dvacet žáků dále rozděleno do **čtyř** dílčích pracovních skupin, které pracují na **dílčím tematickém zpracování**. Jednotlivá zpracování je poté podrobena hodnocení a jsou k sobě **komponována** do vizuálního celku.

Pracovní skupina má svou vnitřní organizaci: je vedena lídrem, jenž řídí práci dalších skupinových rolí - mluvčího, kreslíře, nástrojaře, popřípadě dalších rolí, které se vyjevují tak, jak jsou žákům zadávány dílčí úkoly. Pracovní skupiny jsou ustaveny jako neměnné v rámci jednoho tématu. S příchodem nového tématu lze skupiny přeskupit.

KOMPETENCE

Klíčové kompetence z RVP pro gymnázia jsou pojaty mnohem širěji. Předmět se nezaměřuje na každou kompetenci zvlášť, nýbrž je procvičuje společně za účelem vyšší kompetenční výbavy absolventa. **Dílečná aktivita** v předmětu MAPA rozvíjí prostřednictvím **činnostního vyučování** kompetence uvedené ve **Strategii 2030+**, jež lépe odpovídají potřebám současnosti.

Kompetence jsou rámovány schopností komunikace v rodném i globálním jazyce na jedné straně, a dovednostmi zpracovat písemný (grafický) i mluvený projev prostřednictvím nových technologií, které umožňují redefinovat vzdělávací cíl (stupeň R dle měrné metody SAMR).

TÉMATA A VÝSTUPY

Témata jsou vnášena do školy jako **výsledek interpretace povinných výstupů**, které je nutno splnit dle RVP. Na nich se žáci rozvíjejí kompetenčně. Témata nejsou vyplněna přesně vymezeným učivem, ale jsou otevřená tak, aby žáci mohli sami v řízených činnostech **objevovat míru jejich důležitosti** jednak pro celek a jednak pro konkrétní časový či geografický detail (úkol typu LUPA), vycházející z jejich zájmu a potřeb.

PŘÍRODNÍ ZDROJE EVROPY

Žák:

- vytvoří základní mapu **klimatických pásem** s využitím **klimadiagramů** a popíše vliv Golského proudu na klimatické poměry Evropy.
- zobrazí vegetační a biogeografická pásma Evropy a specifikuje jednotlivé **vegetační typy**
- vysvětlí význam **ochrany přírody** a dopad turismu na krajinu.
- vymezení významná naleziště **nerostných surovin**.
- interpretuje evropskou **energetickou politiku** v kontextu moderních technologií.
- okomentuje a vysvětlí principy fungování udržitelného **zemědělství** v Evropě.

;

ZMĚNY NA MAPĚ EVROPY PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE

Žák:

- zdokumentuje sociální, hospodářské a politické **důsledky první světové války**
- popíše geografické, sociální a ekonomické **důsledky rozpadu Rakousko-Uherska**
- vytvoří mapu hranic Evropy po 1. světové válce a vymezí **sporná území**
- uvede příklady **konfliktů** vyvolaných novým politickým uspořádáním Evropy
- vysvětlí dopad **mírové smlouvy** na poměry v Německu v období Výmarské republiky

- interpretuje rozdíly mezi monarchistickým a republikánským **zřízením**
- vysvětlí rizika spojená s **fragmentací** mnohonárodnostních celků a **separatistickými** tendencemi národů a etnik.

TOTALITNÍ REŽIMY V EVROPĚ

Žák:

- porovná **totalitní režimy** a srovná jejich společné a rozdílné rysy v kontrastu s demokratickým režimem
- objasní příčiny a podstatu **agresivní politiky** a neschopnosti potenciálních **obětí** jí čelit
- na mapě zobrazí **teritoriální ambice** nacistického Německa v souvislosti s ideou lebensraumu
- vysvětlí souvislost mezi světovou **hospodářskou krizí** a vyhocením politických problémů doprovázených **radikalizací** pravicových i levicových protidemokratických sil
- na mapě zobrazí rozšíření **židovské komunity** a její osudy v období **Holocaustu**
- identifikuje rizika spojená s příklonem k **nedemokratickým ideologiím** a jejich důsledky v evropských i světových dějinách.

ZMĚNY NA MAPĚ EVROPY PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Žák:

- charakterizuje vznik, vývoj a rozpad **bipolárního světa**
- zobrazí a okomentuje **posuny hranic** ve střední a východní Evropě po druhé světové válce a popíše **přesuny německého obyvatelstva**
- zdokumentuje ekonomické a sociální důsledky války a zhodnotí nové mezinárodní postavení **vítězů války**
- vyhodnotí dopady **Marshallova plánu** na ekonomický rozvoj západoevropských zemí.

PROCES EVROPSKÉ INTEGRACE OD 50. LET PO SOUČASNOST

Žák:

- popíše mechanismy a prostředky postupného **sjednocování Evropy** na demokratických principech
- vysvětlí **lidská práva** v souvislosti s evropskou kulturní tradicí
- charakterizuje základní **instituce sjednocující se Evropy**, jejich úlohu a fungování
- popíše možnosti ustavení evropské organizace, která by institucionalizovala spolupráci členských zemí v oblasti politické, kulturní a hospodářské
- zdůvodní prvotní příčiny evropské integrace a popíše její vývoj do počátku 90. let
- zhodnotí kvalitativní změny evropské integrace po roce 1992
- jmenuje a vysvětlí **třecí plochy evropského integračního procesu**

PROCES EVROPSKÉ INTEGRACE OD 50. LET PO SOUČASNOST

Žák:

- zobrazí geografickou podobu evropských **koloniálních říší** na počátku 20. století a jejich postupnou **dekolonizaci**
- objasní hlavní problémy specifické cesty vývoje významných **postkoloniálních rozvojových zemí**
- zdůvodní společenské a ekonomické příčiny dekolonizace po druhé světové válce.
- na vybraných příkladech popíše proces dekolonizace ve vybraných zemích Asie a Afriky.
- objasní význam islámské, židovské a některé další **neevropské kultury v moderním světě**

EVROPA VE STUDENÉ VÁLCE

Žák:

- zobrazí průběh **železné opony** a popíše život na obou jejích stranách
- zdokumentuje příklady porušování lidských práv a demokratických principů v zemích **východního bloku**
- porovná a vysvětlí **způsob života a chování** v nedemokratických společnostech a v demokraciích
- vysvětlí základní problémy vnitřního vývoje zemí **západního a východního bloku**; zejména se zaměří na pochopení vnitřního vývoje a vzájemných vztahů supervelmocí USA, SSSR a na situaci ve střední Evropě a v naší zemi
- porovná rozdíly mezi **tržním a státním hospodářstvím**
- zhodnotí roli mezinárodních organizací (**OSN, NATO, Varšavská smlouva**) v období studené války.
- uvede příklady **studenováleční propagandy**

ZMĚNY NA MAPĚ PO KONCI STUDENÉ VÁLKY

Žák:

- porovná a vysvětlí **způsob života a chování** v nedemokratických společnostech a v demokraciích
- vysvětlí příčiny a popíše průběh **pádu komunistického režimu** v zemích východní Evropy
- zobrazí proces **rozpadu zemí** východní Evropy po skončení studené války
- popíše proces **ekonomické transformace** států
- interpretuje sociální, hospodářské a politické důsledky studené války a následný vliv na vývoj v Evropě
- vysvětlí dopady a **odraz bipolárního světa** v různých aspektech světa současného

ZÓNY KONFLIKTU A NESTABILITY V SOUČASNÉ EVROPĚ

Žák:

- popíše současné **politické systémy** v Evropě
- zobrazí současné **konfliktní zóny** v Evropě a vysvětlí jejich **příčiny**
- charakterizuje podobu současného **separatismu** v Evropě a zobrazí tyto regiony
- zhodnotí vliv **mimoevropské migrace** na politické a sociální poměry ve vybraných zemích Evropy
- charakterizuje **energetický mix** evropských zemí a zhodnotí přínosy a možná rizika stávajícího stavu
- popíše **bezpečnostní rizika** závislosti evropských zemí na mimoevropských zdrojích energetických surovin.

EVROPANÉ

Žák:

- vymezí a zobrazí současná **populační centra a periferie** a zdůvodní jejich rozmístění
- popíše nejvýznamnější evropské **metropole**
- zhodnotí postavení **národnostních menšin** v evropských zemích a uvede příklady problematického soužití s majoritní populací
- vysvětlí příčiny a důsledky **migrace** v kontextu významných migračních směrů
- popíše **populační pyramidu** současné Evropy
- zhodnotí hlavní problémy stávajících **demografických parametrů** evropské populace
- charakterizuje hlavní **náboženské projevy** současné Evropy

HOSPODÁŘSKÁ MAPA SOUČASNÉ EVROPY

Žák:

- zobrazí **ekonomická centra a periferie** Evropy a vysvětlí jejich rozmístění
- zobrazí státy Evropy podle stupně **ekonomické vyspělosti** a vysvětlí příčiny rozdílů mezi nimi
- popíše **strukturu ekonomiky** vybraných evropských států
- okomentuje hlavní ekonomické problémy současné Evropy a navrhne jejich řešení.
- charakterizuje globální, politické a socioekonomické **vazby států** současné Evropy
- charakterizujte hospodářské postavení evropských zemí v mezinárodním kontextu
- vysvětlí příčiny **diferenciace hospodářství** evropských zemí

EVROPSKÁ INFRASTRUKTURA

Žák:

- zobrazí hlavní **dopravní trasy** na evropském kontinentě a zachytí regiony s dobrou a špatnou dopravní dostupností
- obrazí nejvýznamnější **uzlové body** evropské dopravní sítě a popíše jejich význam pro ekonomický rozvoj Evropy
- vysvětlí význam **dopravní dostupnosti** v ekonomickém rozvoji regionů
- zhodnotí význam dopravní infrastruktury pro rozvoj společnosti a možná rizika pro další vývoj (v environmentálním kontextu)
- zhodnotí **národní energetické infrastruktury**

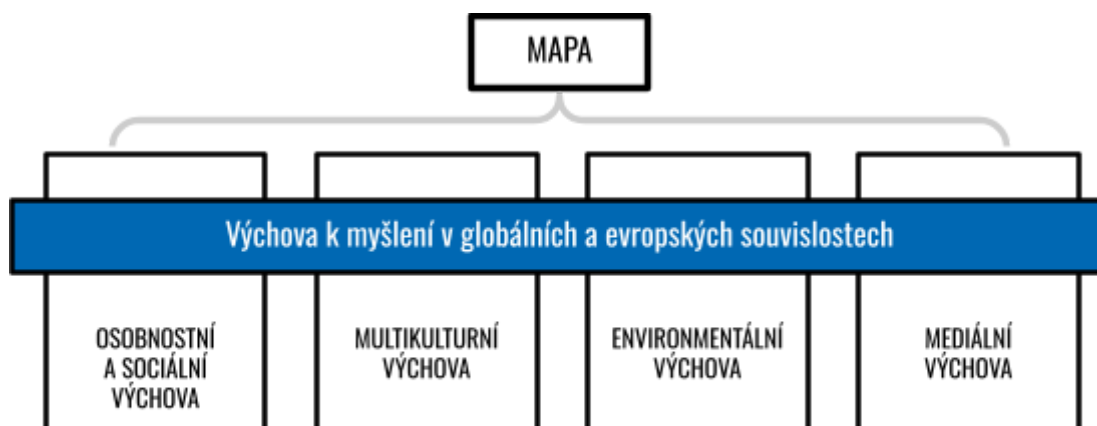
SLUŽBY, TURISMUS A PAMÁTKY

Žák:

- zobrazí **podíl služeb** v jednotlivých evropských zemích na celkové ekonomické produkci a zachytí rozdíly mezi jednotlivými regiony
- charakterizuje terciární sektor a zaujme stanovisko k novým technologiím vzhledem k vývoji společnosti (**kvartérní sektor**)
- zhodnotí **potenciál k rozvoji** cestovního ruchu ve vybraných regionech Evropy
- posoudí výhody a nevýhody rozvoje **cestovního ruchu** (aspekt hospodářský, environmentální, kulturní)
- zhodnotí **význam památek** pro kulturu společnosti, resp. význam péče o ně

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA

Činnostním vyučováním v kompetenčním předmětu se žáci setkávají s dalšími **průřezovými tématy**, s nimiž jejich aktivita v předmětu MAPA vytváří **dotyk**, anebo výrazný **průnik**. Mapa jako samostatně stojící předmět ustavuje prostředí, v němž se zcela ukazuje povinné průřezové téma **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**.

NOVÉ TECHNOLOGIE

Žáci nepracují s učebnicemi klasického typu, nýbrž mají k dispozici **rozšířený knižní fond** (odborné a encyklopedické publikace, specificky tematicky zaměřené vědecko-výzkumné texty i texty popularizační, altasy, soubory mapových příloh). Pracují s **elektronickými zdroji v různých jazycích**, provádějí excerpci a rešeršní práci. Učí se citovat, neboť výsledkem skupinové práce je výstup ve vizuální podobě, jež může být připraven k **publikaci** (web, sociální sítě). Tento vizuální výstup je doprovázen **mluveným komentářem**.

Žáci pracují s **aplikacemi v mobilním telefonu nebo tabletu**. Využívají moderních **softwarů**, v nichž jednotlivá témata zpracovávají. Výstupy odpovídají modernímu způsobu vyučování: mají k dispozici **školní podcastové studio**, kde natáčejí, čistí, upravují a exportují audiovizuální soubory, jež jsou následně prezentovány ostatním skupinám.

Veškeré výstupy jsou ukládány do **sdílených dokumentů**, kde jsou komentovány, hodnoceny, a později dále upravovány či následně opět využity jako zdroj dat, názorů, interpretací a slouží jako **podklad pro hodnocení žáků**.

METODA SAMR

Způsob zapojení nových technologií do činností se dle **měrné metody SAMR** pohybuje v rozmezí stupňů M a R; jde o **modifikaci a redefinici vzdělávacího cíle**. K tomu je forma vyučování “didaktická dílna”, vybavená spotřebním materiálem i kancelářskými potřebami ve spojitosti s technologickým zázemím připojeným k internetové síti, příhodným vzdělávacím prostředím, v němž se kompetence pěstují a individuálně rozvíjejí.

Zpracovali:

Mgr. Miroslav Slowik, Ph.D.

Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Technická univerzita v Liberci, garant Didaktické dílny

Mgr. Monika Brzá

Gymnázium Karviná, pedagogický líder

Mgr. Martin Brzóska

Gymnázium Karviná, garant výchovně-vzdělávacího kompetenčního předmětu Mapa